

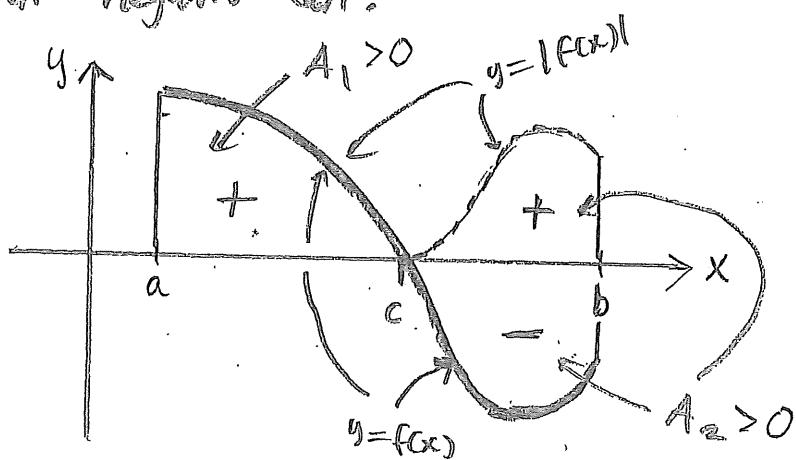
①

Föreläsning 8

Arealberäkningar

Integralen definieras ju som arean av ett område i xy-planet ($\mathbb{R}^2$ i flervariabelanalyspräktiken). Låt oss titta närmare på denna tillämpning.

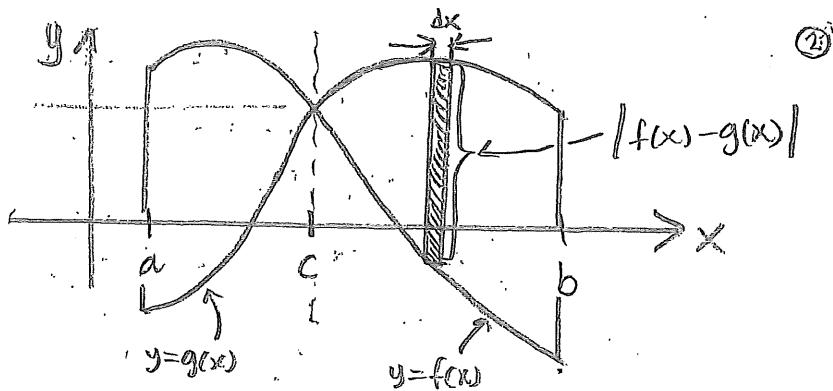
Vi räknar arean av områden under x-axeln ($y \leq 0$) som positiva hörs att integralen är negativ där.

$$\int_a^b |f(x)| dx \text{ ger alltid önskad area } A_1 + A_2 \\ = \underbrace{\int_a^c f(x) dx}_{A_1} - \underbrace{\int_c^b f(x) dx}_{A_2}$$

Arean A av område R mellan $y=f(x)$ och $y=g(x)$ ges av formeln:

$$A = \int_a^b |f(x) - g(x)| dx, \text{ se figur:}$$

Detta efter som arean hos infinitesimala rektangoler
är $\underbrace{|f(x) - g(x)|}_{\text{höjd } (>0)} \underbrace{dx}_{\text{bredd}}$ som sammans

(eg. integreras) från a till b.

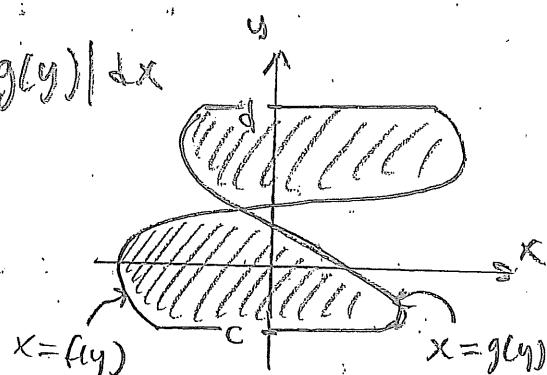
$$\text{I figuren får: } A = \int_a^c (f(x) - g(x)) dx + \\ + \int_c^b (g(x) - f(x)) dx$$

Om $x = f(y)$, $x = g(y)$, så blir formeln

$$A = \int_c^d |f(y) - g(y)| dy$$

(Samma men $x \leftrightarrow y$

och $a \mapsto c, b \mapsto d$)

Exempel: Arean A av område R mellan

$$y = x^2 - 2x \text{ och } y = 4 - x^2$$

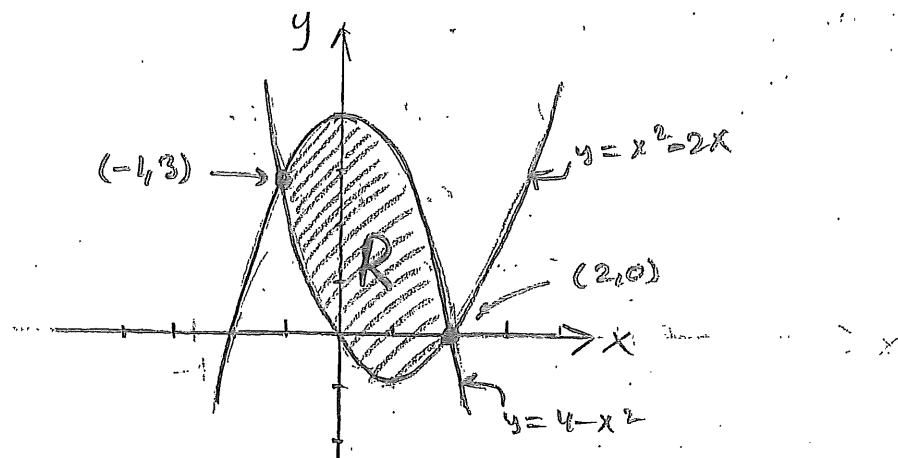
Lösning: Inga axlar nämnda så leta skärning
mellan kurvorna, i.e. $x^2 - 2x = y = 4 - x^2 \Leftrightarrow$

③

$$\Leftrightarrow 2x^2 - 2x - 4 = 0 \Leftrightarrow x^2 - x - 2 = 0 \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow x = \frac{1}{2} \pm \sqrt{\left(\frac{1}{2}\right)^2 - (-2)} = \frac{1}{2} \pm \sqrt{\frac{1}{4} + 2} = \\ = \frac{1}{2} \pm \sqrt{\frac{9}{4}} = \frac{1}{2} \pm \frac{3}{2} = \begin{cases} 4/2 = 2 \\ -2/2 = -1 \end{cases}$$

dvs. punkt $(-1, 3)$ och $(2, 0)$. Se figur:

$$4 - x^2 \geq x^2 - 2x \quad \forall x \in [-1, 2]$$

$$\Rightarrow A = \int_{-1}^2 ((4 - x^2) - (x^2 - 2x)) dx =$$

$$= \int_{-1}^2 (4 + 2x - 2x^2) dx = [\text{Analysans huvudsats}] =$$

$$= \left[4x + x^2 - \frac{2}{3}x^3 \right]_{-1}^2 =$$

$$= (4 \cdot 2 + 2^2 - \frac{2}{3} \cdot 2^3) - (4 \cdot (-1) + (-1)^2 - \frac{2}{3}(-1)^3) =$$

$$= 8 + 4 - \frac{16}{3} + 4 - 1 + \frac{2}{3} = 15 - \frac{14}{3} =$$

$$= 15 - 6 = \underline{\underline{9}}$$

Nu till frågan hur man tar hänsyn till mer lempolitiska integraler än de i grona rutan på s. 317 (i uppl. 6)

Integrationsmetoder

Memona de s.k. elementära integralerna (d.v.s. antiderivatena) på sid. 317 (s. 320ff i uppl. 6). Här går vi vidare med dessa? Vi inför därför integrationsmetoder:

Substitution

- Substitution
- Partiell integrering
- Partikulariseringssättning
- Invers substitution

Substitution: Metoden grundar sig på kedjeregeln.

Sats: Antag g denierbar på $[a, b]$ som uppfyller $g(a) = A$ och $g(b) = B$.

Antag också att f är kontinuerlig på g :s värdefält. Då gäller:

$$\int_a^b f(g(x))g'(x)dx = \int_A^B f(u)du$$

Beweis: Låt F vara antiderivata till f , d.v.s. $F'(a) = f(a)$.

$$\Rightarrow \frac{d}{dx} F(g(x)) = F'(g(x))g'(x) = f(g(x))g'(x)$$

kedjeregeln!

$$\begin{aligned}
 \textcircled{5} \quad & \Rightarrow \int_a^b f(g(x)) g'(x) dx = \int_a^b \frac{d}{dx} F(g(x)) dx = \left[\begin{array}{l} \text{Analysens} \\ \text{huvud-} \\ \text{sats} \end{array} \right] \\
 & = F(g(x)) \Big|_a^b = F(g(b)) - F(g(a)) = \\
 & = F(B) - F(A) = F(u) \Big|_A^B = \\
 & = [\text{Analysens huvudsat}] = \int \frac{d}{du} F(u) du = \\
 & = \int_A^B F'(u) du = \int_A^B f(u) du \quad \square
 \end{aligned}$$

Notera: Fungerar också med substitution i obeständiga integraler. Då vill man behålla ursprungsvariabeln:

$$\underbrace{\int f(g(x)) g'(x) dx}_{\text{antiderivat till } f(g(x)) g'(x)} = \left(\int f(u) du \right) \Big|_{u=g(x)}$$

Exempel: $\int e^x \sqrt{1+e^x} dx = \left[\begin{array}{l} u = 1+e^x \quad (=g(x)) \\ du = e^x dx \quad (=g'(x)dx) \end{array} \right] =$

(obestämd integral, d.v.s. antiderivat)

$$\begin{aligned}
 &= \int \sqrt{u} du = \int u^{1/2} du = \\
 &= \frac{2}{3} u^{3/2} + C = \left[\text{Sätt in } u = 1+e^x \right] = \\
 &= \boxed{\frac{2}{3} (1+e^x)^{3/2} + C} \quad \square
 \end{aligned}$$

Exempel: $\int_0^3 \frac{\cos \sqrt{x+1}}{\sqrt{x+1}} dx = \left[\begin{array}{l} u = \sqrt{x+1} = \dots \quad \left\{ \begin{array}{l} x = 0 \Rightarrow u = \sqrt{1} = 1 \\ x = 3 \Rightarrow u = \sqrt{4} = 2 \end{array} \right. \\ du = \frac{1}{2\sqrt{x+1}} dx \end{array} \right] =$

(bestämd integral)

$$\begin{aligned}
 &= \int_1^2 \cos u \cdot 2 du = 2 \int_1^2 \cos u du = \\
 &= 2 (\sin u) \Big|_1^2 = \boxed{2(\sin 2 - \sin 1)} \quad \square
 \end{aligned}$$

Obestämd: Integral om
alla jämför

⑥

Partiell integrering: Metoden grundar sig på produktregeln.

Antag $U(x)$ och $V(x)$ derivierbara.

$$\Rightarrow \frac{d}{dx}(U(x)V(x)) = U(x) \frac{dV}{dx} + V(x) \frac{dU}{dx}$$

Produktregeln!

$$\Rightarrow \int \frac{d}{dx}(U(x)V(x)) dx = \int \left(U(x) \frac{dV}{dx} + V(x) \frac{dU}{dx} \right) dx$$

$$\Rightarrow U(x)V(x) = \int U(x) \frac{dV}{dx} dx + \int V(x) \frac{dU}{dx} dx$$

$$\Rightarrow \boxed{\int U(x) \frac{dV}{dx} dx = U(x)V(x) - \int V(x) \frac{dU}{dx} dx}$$

Alternativt: $\int U dV = UV - \int V dU$ (minnesregel)

Exempel: $\int \underbrace{x^2}_{\text{(obestånd)}}, \underbrace{\sin x dx}_{\text{dV}} = \boxed{\begin{array}{l} \left\{ \begin{array}{l} U = x^2 \\ dU = 2x dx \end{array} \right. \quad \left\{ \begin{array}{l} dV = \sin x dx \\ V = -\cos x \end{array} \right. \end{array}} =$

$$= x^2(-\cos x) - \int (-\cos x) \cdot 2x dx =$$

$$= -x^2 \cos x + 2 \int \underbrace{x \cos x}_{\text{dU}}, \underbrace{dx}_{\text{dV}} =$$

$$= \boxed{\begin{array}{l} \left\{ \begin{array}{l} U = x \\ dU = dx \end{array} \right. \quad \left\{ \begin{array}{l} dV = \cos x dx \\ V = \sin x \end{array} \right. \end{array}} =$$

$$= -x^2 \cos x + 2 \left(x \sin x - \int \sin x dx \right) =$$

$$= -x^2 \cos x + 2x \sin x + 2 \cos x + C$$

④ Exempli: $\int_1^e x^3 (\ln x)^2 dx = \int_1^e (\ln x)^2 x^3 dx$

(bestimmt)

$$\begin{aligned}
 &= \left[\begin{array}{l} U = (\ln x)^2 \\ dU = 2 \frac{\ln x}{x} dx \end{array} \quad \begin{array}{l} dV = x^3 dx \\ V = \frac{1}{4} x^4 \end{array} \right] = \\
 &= \left((\ln x)^2 \frac{1}{4} x^4 \right) \Big|_1^e - \int_1^e \frac{1}{4} x^4 \cdot 2 \frac{\ln x}{x} dx = \\
 &= \left(\frac{1}{4} x^4 (\ln x)^2 \right) \Big|_1^e - \frac{1}{2} \int_1^e \ln x x^3 dx = \\
 &= \left[\begin{array}{l} U = \ln x \\ dU = \frac{1}{x} dx \end{array} \quad \begin{array}{l} dV = x^3 dx \\ V = \frac{1}{4} x^4 \end{array} \right] = \\
 &= \left(\frac{1}{4} x^4 (\ln x)^2 \right) \Big|_1^e - \frac{1}{2} \left((\ln x \cdot \frac{1}{4} x^4) \right) \Big|_1^e - \\
 &\quad - \int_1^e \frac{1}{4} x^4 \cdot \frac{1}{x} dx = \\
 &= \left(\frac{1}{4} x^4 (\ln x)^2 \right) \Big|_1^e - \frac{1}{8} (x^4 \ln x) \Big|_1^e + \\
 &\quad + \frac{1}{8} \int_1^e x^3 dx = \\
 &= \left(\frac{1}{4} x^4 (\ln x)^2 - \frac{1}{8} x^4 (\ln x + \frac{1}{32} x^4) \right) \Big|_1^e = \\
 &= \frac{1}{32} \left(x^4 (8(\ln x)^2 - 4(\ln x + 1)) \right) \Big|_1^e = \\
 &= \frac{1}{32} \left(e^4 (8(\ln e)^2 - 4(\ln e + 1)) - \right. \\
 &\quad \left. - 1^4 (8(\ln 1)^2 - 4(\ln 1 + 1)) \right) = \\
 &= \frac{1}{32} \left(e^4 (8 - 4 + 1) - 1(0 - 0 + 1) \right) = \\
 &= \boxed{\frac{1}{32} (5e^4 - 1)} \quad \square
 \end{aligned}$$

8

Partialbråksupplösning: Nu vill vi integra
 funktioner av typen $\frac{P(x)}{Q(x)}$, där P, Q är
 polynom. Kvoten kallas för rationell funktion.

Om $\frac{P(x)}{Q(x)}$ är en kongruent kvot så

kan man dela upp den i en summa av
 enklare termer genom s.k. partialbråksupplö-
sning. Denne består också m.h.a en
ansättning.

Exempel: Beräkna $\int \frac{x+4}{x^2-5x+6} dx$

Lösning: Falufonsera nämnaren:

$$\begin{aligned} x^2 - 5x + 6 = 0 &\Leftrightarrow x = \frac{5}{2} \pm \sqrt{\left(\frac{5}{2}\right)^2 - 6} = \\ &= \frac{5}{2} \pm \sqrt{\frac{25}{4} - \frac{24}{4}} = \frac{5}{2} \pm \frac{1}{2} = \begin{cases} 3 \\ 2 \end{cases} \\ \Rightarrow x^2 - 5x + 6 &= (x-2)(x-3) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Rightarrow \frac{x+4}{x^2-5x+6} &= \frac{x+4}{(x-2)(x-3)} = \text{[ansätt en parti-} \\ &\quad \text{tbråksupplösning]} = \\ &= \frac{A}{x-2} + \frac{B}{x-3} \\ &= \frac{A(x-3) + B(x-2)}{(x-2)(x-3)} = \\ &= \frac{(A+B)x + (-3A-2B)}{(x-2)(x-3)} \end{aligned}$$

Identifika termerna:

$$x+4 = (A+B)x + (-3A-2B)$$

$$\textcircled{1} \Rightarrow \begin{cases} A+B = 1 \\ -3A-2B = 4 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} B = 1-A \\ -3A-2(1-A) = 4 \end{cases} \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow \begin{cases} B = 1-A \\ -A = 6 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} B = 1+6 = 7 \\ A = -6 \end{cases}$$

$$\Rightarrow \int \frac{x+4}{x^2-5x+6} dx = \int \left(\frac{-6}{x-2} + \frac{7}{x-3} \right) dx =$$

$$= -6 \int \frac{dx}{x-2} + 7 \int \frac{dx}{x-3} =$$

$$= \underline{-6 \ln|x-2| + 7 \ln|x-3| + C} \quad \square$$

Allmänt recept:

Sats: Låt P och Q vara reella polynom och
anta att P :s grad är mindre än Q :s.

Då gäller:

(a) Man kan skriva Q som

$$Q(x) = K(x-a_1)^{m_1} \cdots (x-a_j)^{m_j} \cdot (x^2+b_1x+c_1)^{n_1} \cdots (x^2+b_kx+c_k)^{n_k}$$

där $x^2+b_1x+c_1, \dots, x^2+b_kx+c_k$ saknar
reella rötter.

(b) Rationella funktionen $\frac{P(x)}{Q(x)}$ kan partial-
bråkuppdelas enligt:

$$(i) \frac{A_1}{x-a} + \frac{A_2}{(x-a)^2} + \cdots + \frac{A_m}{(x-a)^m}$$

för faktorer i Q av typen $(x-a)^m$

$$(ii) \frac{B_1x+C_1}{x^2+bx+c} + \frac{B_2x+C_2}{(x^2+bx+c)^2} + \cdots + \frac{B_nx+C_n}{(x^2+bx+c)^n}$$

A₁, ..., A_m; B₁, ..., B_n
och C₁, ..., C_n ses
som konstante
första sättning

för faktorer i Q är typerna $(x^n + bx + c)^n$ (10)

Notera: Den partialbråkuppdelade formelationen kan nu integreras med hjälp av metoder vi infört, t.ex. substitution.

Invers substitution: Substitution "balanserat".

$$\int_a^b f(x) dx = \int_A^B f(g(u)) g'(u) du$$

där $a = g(A)$, $b = g(B)$ ($A = g^{-1}(a), B = g^{-1}(b)$)

Vi ersätter x med något komplicerat, givet.

Fårnga allmänna regler, men man kan prova:

- Integrator med $\sqrt{a^2 - x^2}$ ($a > 0$):

Låt $x = a \sin \theta \Leftrightarrow \theta = \arcsin \frac{x}{a}$

- Integrator med $\sqrt{x^2 + a^2}$ eller $\frac{1}{\sqrt{x^2 + a^2}}$ ($a > 0$):

Låt $x = a \tan \theta \Leftrightarrow \theta = \operatorname{arctan} \frac{x}{a}$

- Integrator med $\sqrt{x^2 - a^2}$ ($a > 0$):

Låt $x = \frac{a}{\cos \theta} \Leftrightarrow \theta = \arccos \frac{a}{x}$

eller alternativt

Låt $x = \frac{a}{2} (e^{iu} + e^{-iu}) \Leftrightarrow u = \ln \left(\frac{x}{a} + \sqrt{\left(\frac{x}{a} \right)^2 - 1} \right), x > 1$

(Vidare: $\frac{1}{2} (e^u + e^{-u})$ kallas senvats "cosh u")
"cosinus hyperbolicus"

- Integrator med $\sqrt{ax^2 + b}$:

Låt $x = \frac{1}{a} (u^2 - b) \Leftrightarrow ax^2 + b = u^2 \Leftrightarrow u = \pm \sqrt{ax^2 + b}$

⑩

- Integraler med kvarter av polynom i $\sin \theta$ & $\cos \theta$:

Låt $x = \tan \frac{\theta}{2} \Leftrightarrow \theta = 2 \arctan x$

(T.ex. $\int \frac{1}{2+3\cos \theta} d\theta$)

Notera:

$$\frac{1}{2}(e^u + e^{-u}) \stackrel{\text{def.}}{=} \cosh u ; \quad \frac{1}{2}(e^u - e^{-u}) \stackrel{\text{def.}}{=} \sinh u$$

cosinus hyperbolisk
sines hyperbolisk

(Hyperboliska
funktioner)

$$\cosh u = \sinh u, \quad \sinh u = \cosh u$$

d.v.

$$\text{"Hyperboliska effan": } \cosh^2 u - \sinh^2 u = 1$$

Exempel: Beräkna $\int \frac{dx}{(1+9x^2)^2}$

$$\begin{aligned}
 \text{Lösning: } \int \frac{dx}{(1+9x^2)^2} &= \int \frac{dx}{(1+(3x)^2)^2} = \\
 &= \left[\text{Av tystan } \frac{1}{x^2+a^2} : \begin{cases} 3x = \tan \theta \\ 3dx = (1+\tan^2 \theta) d\theta \end{cases} \right] = \\
 &= \int \frac{\frac{1}{3}(1+\tan^2 \theta) d\theta}{(1+\tan^2 \theta)^2} = \frac{1}{3} \int \frac{d\theta}{1+\tan^2 \theta} = \\
 &= \frac{1}{3} \int \frac{d\theta}{1+\frac{\sin^2 \theta}{\cos^2 \theta}} = \frac{1}{3} \int \frac{\cos^2 \theta}{\cos^2 \theta + \sin^2 \theta} d\theta = \\
 &= \frac{1}{3} \int \cos^2 \theta d\theta = \frac{1}{3} \int \frac{1}{2}(1+\cos 2\theta) d\theta = \\
 &= \frac{1}{6} \int (1+\cos 2\theta) d\theta = \frac{1}{6} \left(\theta + \frac{1}{2} \sin 2\theta \right) + C \\
 &= \frac{1}{6} (\theta + \sin \theta \cos \theta) + C = \\
 &= \frac{1}{6} \left(\theta + \frac{\sin \theta}{\cos \theta} \cdot \frac{\cos^2 \theta}{\cos^2 \theta + \sin^2 \theta} \right) + C =
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &= \frac{1}{6} \left(\theta + \frac{\sin \theta}{\cos \theta} - \frac{\cos^2 \theta / \cos^2 \theta}{\frac{\cos^2 \theta}{\cos^2 \theta} + \frac{\sin^2 \theta}{\cos^2 \theta}} \right) + C = \textcircled{11} \\
 &= \frac{1}{6} \left(\theta + \tan \theta - \frac{1}{1 + \tan^2 \theta} \right) + C = [3x = \tan \theta] = \\
 &= \frac{1}{6} \left(\arctan 3x + 3x \frac{1}{1 + (3x)^2} \right) + C = \\
 &= \frac{1}{6} \left(\arctan 3x + \frac{3x}{1 + 9x^2} \right) + C = \\
 &= \boxed{\frac{1}{6} \arctan 3x + \frac{1}{2} \frac{x}{1 + 9x^2} + C} \quad \square
 \end{aligned}$$

Notera: Alternativt hade vi kunnat fåta

$$x = a \sinh u = \frac{a}{2}(e^u - e^{-u})$$

(Funktioner för $\sqrt{x^2 + a^2}$ och $\frac{1}{x^2 + a^2}$, $a > 0$.)

⑩

Några jämnä uppgifter

5.7.14 Arealen A hos området R mellan

$$y = \frac{4x}{3+x^2} \text{ och } y=1$$

Lösning: Skärningspunkten $\frac{4x}{3+x^2} = 1$

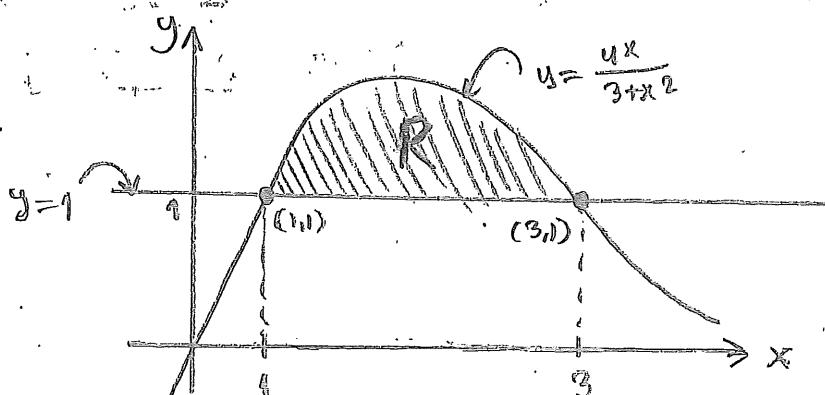
$$4x = 3+x^2$$

$$x^2 - 4x + 3 = 0$$

$$x = 2 \pm \sqrt{2^2 - 3} = 2 \pm 1 = \begin{cases} 3 \\ 1 \end{cases}$$

$\Rightarrow$ Skärningspunkter $(1, 1)$ och $(3, 1)$

Låt oss göra en genomslags skiss:

Eftersom $\frac{4x}{3+x^2} \geq 1$ för $x \in [1, 3]$ så får vi

$$A = \int_1^3 \left(\frac{4x}{3+x^2} - 1 \right) dx = \int_1^3 \frac{4x}{3+x^2} dx - \int_1^3 1 dx =$$

$$= \left(2 \ln |3+x^2| \right) \Big|_1^3 - (x) \Big|_1^3 =$$

$$= (2 \ln |3+3^2| - 2 \ln |3+1^2|) - (3-1) =$$

$$= 2 \ln 12 - 2 \ln 4 - 2 =$$

$$= 2 \ln \frac{12}{4} - 2 = \underline{\underline{2 \ln 3 - 2}}$$

(area
enheter)

5.6:22

$$\int \frac{dx}{\sqrt{4+2x-x^2}} = \int \frac{dx}{\sqrt{4-(x^2-2x)}} =$$

$$= \boxed{\begin{array}{l} \text{kvadrat} \\ \text{komplettera} \end{array}} = \int \frac{dx}{\sqrt{4-(x^2-2x+1)+1}} =$$

$$= \int \frac{dx}{\sqrt{5-(x-1)^2}} = \int \frac{dx}{\sqrt{5} \sqrt{1-\left(\frac{x-1}{\sqrt{5}}\right)^2}} =$$

$$= \boxed{\begin{array}{l} u = \frac{x-1}{\sqrt{5}} \\ du = \frac{1}{\sqrt{5}} dx \end{array}} = \frac{1}{\sqrt{5}} \int \frac{\sqrt{5} du}{\sqrt{1-u^2}} =$$

$$= \int \frac{du}{\sqrt{1-u^2}} = \arcsin u + C =$$

$$= \boxed{\arcsin \frac{x-1}{\sqrt{5}} + C}$$

6.1:26

$$\int (\arcsin x)^2 dx = \boxed{\begin{array}{l} \theta = \arcsin x \Leftrightarrow x = \sin \theta \\ dx = \cos \theta d\theta \end{array}}$$

$$= \int \theta^2 \cos \theta d\theta =$$

$$= \boxed{\begin{array}{l} \{ u = \theta^2 \} \quad \{ dV = \cos \theta d\theta \} \\ \{ du = 2\theta d\theta \} \quad \{ V = \sin \theta \} \end{array}} =$$

$$= \theta^2 \sin \theta - \int \sin \theta \cdot 2\theta d\theta =$$

$$= \theta^2 \sin \theta - 2 \int \theta \underbrace{\sin \theta d\theta}_{d\theta} =$$

$$\int u v = uv - \int v du$$

15

$$\begin{aligned}
 &= \left[\begin{array}{l} U = \theta \\ dU = d\theta \end{array} \quad \begin{array}{l} \int dV = \sin \theta \cdot d\theta \\ V = -\cos \theta \end{array} \right] = \\
 &= \theta^2 \sin \theta - 2 \left(\theta (-\cos \theta) - \int (-\cos \theta) d\theta \right) = \\
 &= \theta^2 \sin \theta + 2\theta \cos \theta - 2 \int \cos \theta d\theta = \\
 &= \theta^2 \sin \theta + 2\theta \cos \theta - 2 \sin \theta + C = \\
 &= \theta^2 \sin \theta + 2\theta \sqrt{1 - \sin^2 \theta} - 2 \sin \theta + C = \\
 &= \underline{\underline{(\arcsin x)^2 x + 2(\operatorname{arcsinh} x) \sqrt{1-x^2} - 2x + C}}
 \end{aligned}$$

6.2 16 $\int \frac{x^3 + 1}{12 + 7x + x^2} dx = (\star)$

Polynomdivision av integranden:

$$\begin{array}{r}
 \overline{x-7} \\
 \overline{x^3 + 1} \quad \boxed{x^2 + 7x + 12} \\
 \underline{-x(x^2 + 7x + 12)} \\
 \underline{-x^3 - 7x^2 - 12x} \\
 \underline{-4x^2 - 12x + 1} \\
 \underline{-(-7)(x^2 + 7x + 12)} \quad (= 7x^2 + 49x + 84) \\
 \underline{37x + 85} \quad \leftarrow \text{restterm}
 \end{array}$$

$$\Rightarrow (\star) = \int \left(x-7 + \frac{37x+85}{x^2+7x+12} \right) dx = (\star\star)$$

Faktorisera nämnaren i resttermen:

$$\begin{aligned}
 x^2 + 7x + 12 &= 0 \\
 x &= -\frac{7}{2} \pm \sqrt{\frac{49}{4} - \frac{48}{4}} = -\frac{7}{2} \pm \frac{1}{2} = \begin{cases} -3 \\ -4 \end{cases}
 \end{aligned}$$

$$\Rightarrow (\star\star) = \int \left(x-7 + \frac{37x+85}{(x+3)(x+4)} \right) dx =$$

$$= \frac{1}{2}x^2 - 7x + \int \frac{37x+85}{(x+3)(x+4)} dx = (\dagger)$$

(16)

Partialbråkuppdelning

$$\frac{37x+85}{(x+3)(x+4)} = \frac{A}{x+3} + \frac{B}{x+4} =$$

$$= \frac{A(x+4) + B(x+3)}{(x+3)(x+4)} =$$

$$= \frac{(A+B)x + (4A+3B)}{(x+3)(x+4)}$$

$$\Rightarrow \begin{cases} A+B=37 \\ 4A+3B=85 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} B=37-A \\ 4A+3(37-A)=85 \end{cases} \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow \begin{cases} B=37-A \\ A=85-B, 37=85-11A \end{cases} = 37-(26)=63$$

$$A=85-63=26$$

$$\Rightarrow (*) = \frac{1}{2}x^2 - 7x + \int \left(\frac{-26}{x+3} + \frac{63}{x+4} \right) dx =$$

$$= \frac{1}{2}x^2 - 7x - 26 \int \frac{dx}{x+3} + 63 \int \frac{dx}{x+4} =$$

$$= \boxed{\frac{1}{2}x^2 - 7x - 26 \ln|x+3| + 63 \ln|x+4| + C}$$

$$\underline{6.2:22} \quad \int \frac{x^2+1}{x^3+8} dx = (*)$$

Vi ser att $x=-2$ är rot till nämnaren

(då $(-2)^3+8=-8+8=-8+8=0$) så

$x-(-2)=x+2$ faktor i x^3+8 :

$$\begin{array}{r} x^2-2x+4 \\ x^3+8 \end{array} \quad | \quad x+2$$

$$-x^2(x+2) \quad (= -x^3 - 2x^2)$$

$$-2x^2+8$$

$$-(-2x)(x+2) \quad (= 2x^2+4x)$$

$$4x+8$$

$$-4(x+2) \quad (= -4x-8)$$

$$0$$

← Jämför ut!

(17)

$$\Rightarrow x^3 + 8 = (x+2)(x^2 - 2x + 4) = \\ = (x+2)((x^2 - 2x + 1) + 3) = \\ = (x+2)((x-1)^2 + 3)$$

$$\Rightarrow (*) = \int \frac{x^2 + 1}{(x+2)((x-1)^2 + 3)} dx = (\text{****})$$

Partialbruchzerlegung:

$$\frac{x^2 + 1}{(x+2)((x-1)^2 + 3)} \stackrel{\text{ansatz}}{=} [(x-1)^2 + 3 \text{ salinat nollstelle}] = \\ = \frac{A}{x+2} + \frac{Bx+C}{(x-1)^2 + 3} = \\ = \frac{(A(x-1)^2 + 3A) + (x+2)(Bx+C)}{(x+2)((x-1)^2 + 3)} = \\ = \frac{(Ax^2 - 2Ax + 4A) + (Bx^2 + (2B+C)x + 2C)}{(x+2)((x-1)^2 + 3)} = \\ = \frac{(A+B)x^2 + (-2A + 2B + C)x + (4A + 2C)}{(x+2)((x-1)^2 + 3)}$$

$$\begin{cases} A+B = 1 \\ -2A + 2B + C = 0 \\ 4A + 2C = 1 \end{cases} \Leftrightarrow \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 1 & 0 & 1 \\ -2 & 2 & 1 & 0 \\ 4 & 0 & 2 & 1 \end{array} \right] \xrightarrow[A \leftrightarrow B \leftrightarrow C]{} \sim$$

$$\sim \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 4 & 1 & 2 \\ 0 & -4 & 2 & -3 \end{array} \right] \xrightarrow{\textcircled{1}} \sim \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 4 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & 3 & -1 \end{array} \right] \xrightarrow{\boxed{4/3}} \sim$$

$$\sim \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 4 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & 1 & -1/3 \end{array} \right] \xrightarrow{\textcircled{2} \sim} \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 4 & 0 & 2/3 \\ 0 & 0 & 1 & -1/3 \end{array} \right] \xrightarrow{\boxed{4/4}} \sim$$

(18)

$$\sim \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & 7/12 \\ 0 & 0 & 1 & -1/3 \end{array} \right] \xrightarrow{\text{①}} \sim \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 0 & 5/12 \\ 0 & 1 & 0 & 7/12 \\ 0 & 0 & 1 & -1/3 \end{array} \right]$$

$$\Leftrightarrow \begin{cases} A = 5/12 \\ B = 7/12 \\ C = -1/3 \end{cases}$$

$$\Rightarrow (*) = \int \left(\frac{5/12}{x+2} + \frac{(7/12)x - 1/3}{(x-1)^2 + 3} \right) dx =$$

$$= \frac{5}{12} \int \frac{dx}{x+2} + \frac{1}{12} \int \frac{7x-4}{(x-1)^2+3} dx =$$

$$= \frac{5}{12} \ln|x+2| + \frac{1}{12} \int \frac{7x-4}{(x-1)^2+3} dx =$$

$$= \left[\begin{array}{l} u = x-1 \\ du = dx \end{array} \right] =$$

$$= \frac{5}{12} \ln|x+2| + \frac{1}{12} \int \frac{7(u+1)-4}{u^2+3} du =$$

$$= \frac{5}{12} \ln|x+2| + \frac{1}{12} \int \frac{7u}{u^2+3} du + \frac{1}{4} \int \frac{du}{u^2+3} =$$

$$= \frac{5}{12} \ln|x+2| + \frac{7}{24} \int \frac{2u}{u^2+3} du + \frac{1}{12} \int \frac{du}{(\sqrt{3})^2+1} =$$

$$= \frac{5}{12} \ln|x+2| + \frac{7}{24} \ln|u^2+3| + \frac{1}{12} \int \frac{du}{(\frac{u}{\sqrt{3}})^2+1} =$$

$$= \left[\begin{array}{l} v = \frac{u}{\sqrt{3}} \\ dv = \frac{du}{\sqrt{3}} \end{array} \right] = \frac{5}{12} \ln|x+2| + \frac{7}{24} \ln((x-1)^2+3) +$$

$$+ \frac{1}{12} \int \frac{\sqrt{3}dv}{v^2+1} =$$

$$= \frac{5}{12} \ln|x+2| + \frac{7}{24} \ln((x-1)^2+3) +$$

$$+ \frac{\sqrt{3}}{12} \arctan v + C =$$

$$v = 4/\sqrt{3} = (x-1)/\sqrt{3}$$

(19)

$$= \boxed{\frac{5}{2} \ln|x+2| + \frac{7}{24} \ln(x^2 - 2x + 4) + \frac{\sqrt{3}}{12} \arctan \frac{x-1}{\sqrt{3}} + C}$$

6.3:30 $\int \frac{dx}{1+x^{1/3}} = \boxed{\begin{cases} x=u^3 \\ dx=3u^2 du \end{cases}} =$

$$= \int \frac{3u^2 du}{1+(u^3)^{1/3}} = 3 \int \frac{u^2}{1+u} du = (*)$$

Notera att: $u^2 = u^2 + 2u + 1 - 2u - 1 =$
 $= (u+1)^2 - (2u+1) =$
 $= (u+1)^2 - 2(u+1) + 1$

$$\Rightarrow (*) = 3 \int \frac{(u+1)^2 - 2(u+1) + 1}{u+1} du =$$
$$= 3 \int \left((u+1) - 2 + \frac{1}{u+1} \right) du =$$
$$= 3 \int \left(u-1 + \frac{1}{u+1} \right) du =$$
$$= 3 \left(\frac{1}{2}u^2 - u + \ln|u+1| \right) + C = [u=x^{1/3}] =$$
$$= \boxed{\frac{3}{2}x^{2/3} - 3x^{1/3} + 3\ln|x^{1/3} + 1| + C}$$

Se även RÖ 6 HT09 där jag löst bl.a.

6.1:20, 6.2:28, 6.3:32

Lösningar till dessa återfinns också nedan.

6.1:20 Beräkna $\int_1^e \sin(\ln x) dx$. (20)

Lösning: Låt $I = \int_1^e \sin(\ln x) dx$. Vi får

$$I = \int_1^e \sin(\ln x) dx = \int_1^e u dv \stackrel{\text{P.I.}}{=} uv \Big|_1^e - \int_1^e v du =$$

$$= [Låt u = \sin(\ln x), dv = dx]$$

$$\text{dvs. } du = \cos(\ln x) \frac{1}{x} dx, v = x] =$$

$$= (\sin(\ln x)x) \Big|_1^e - \int_1^e x \cos(\ln x) \frac{1}{x} dx =$$

$$= \sin(\ln e)e - \underbrace{\sin(\ln 1) \cdot 1}_= - \int_1^e \cos(\ln x) dx =$$

$$= e \sin 1 - \int_1^e \cos(\ln x) dx = e \sin 1 - \int_1^e u dv \stackrel{\text{P.I.}}{=}$$

$$= e \sin 1 - (uv) \Big|_1^e - \int_1^e v du =$$

$$= [Låt u = \cos(\ln x), dv = dx]$$

$$du = -\sin(\ln x) \frac{1}{x} dx, v = x] =$$

$$= e \sin 1 - \left(\cos(\ln x)x \Big|_1^e - \int_1^e x (-\sin(\ln x)) \frac{1}{x} dx \right) =$$

$$= e \sin 1 - \cos(\ln x)x \Big|_1^e - \int_1^e \sin(\ln x) dx =$$

$$= e \sin 1 - \left(\cos(\ln e)e - \underbrace{\cos(\ln 1) \cdot 1}_= \right) - I =$$

$$= e \sin 1 - e \cos 1 + 1 - I, \text{ ger ekvation i } I.$$

Lös ut I : $I = \frac{1}{2}[e(\cos 1 - \sin 1) + 1]$

6.2:28 Beräkna $\int \frac{d\theta}{\cos \theta (1 + \sin \theta)}$

Lösning: Vi kommer börja med substitutionen $u = \sin \theta$ för att få till en rationell integrand. Vi får:

$$\begin{aligned}
 \textcircled{21} \quad \int \frac{d\theta}{\cos\theta(1+\sin\theta)} &= \int \frac{\cos\theta \cdot d\theta}{\cos^2\theta(1+\sin\theta)} \stackrel{\text{Trig-}}{\stackrel{\text{ettan}}{=}} \int \frac{\cos\theta d\theta}{(1-\sin^2\theta)(1+\sin\theta)} = \\
 &= \left[\begin{array}{l} u = \sin\theta \\ du = \cos\theta d\theta \end{array} \right] = \int \frac{du}{(1-u^2)(1+u)} = \\
 &= \int \frac{du}{((1+u)(1-u))(1+u)} = \int \frac{du}{(1-u)(1+u)^2} = (*)
 \end{aligned}$$

Vi partialbråksuppdeler integranden:

$$\begin{aligned}
 \frac{1}{(1-u)(1+u)^2} &\stackrel{\text{ansätt}}{=} \frac{A}{1-u} + \frac{B}{1+u} + \frac{C}{(1+u)^2} = \\
 &= \frac{A(1+u)^2 + B(1-u)(1+u) + C(1-u)}{(1-u)(1+u)^2} = \\
 &= \frac{A(1+2u+u^2) + B(1-u^2) + C - Cu}{(1-u)(1+u)^2} = \\
 &= \frac{(A-B)u^2 + (2A-C)u + (A+B+C)}{(1-u)(1+u)^2}
 \end{aligned}$$

Vi får elevationssystemet:

$$\begin{cases} A - B = 0 \\ 2A - C = 0 \\ A + B + C = 1 \end{cases} \Leftrightarrow \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & -1 & 0 & 0 \\ 2 & 0 & -1 & 0 \\ 1 & 1 & 1 & 1 \end{array} \right] \xrightarrow[-2]{-1} \sim$$

$$\sim \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & -1 & 0 & 0 \\ 0 & 2 & -1 & 0 \\ 0 & 2 & 1 & 1 \end{array} \right] \xrightarrow{-1} \sim \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & -1 & 0 & 0 \\ 0 & 2 & -1 & 0 \\ 0 & 0 & 2 & 1 \end{array} \right] \xrightarrow[\frac{1}{2}]{\frac{1}{2}} \sim$$

$$\sim \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & -1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & -\frac{1}{2} & 0 \\ 0 & 0 & 1 & \frac{1}{2} \end{array} \right] \xrightarrow{q} \sim \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & -1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & \frac{1}{4} \\ 0 & 0 & 1 & \frac{1}{2} \end{array} \right] \xrightarrow{1} \sim \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 0 & \frac{1}{4} \\ 0 & 1 & 0 & \frac{1}{4} \\ 0 & 0 & 1 & \frac{1}{2} \end{array} \right] \xrightarrow{\leftrightarrow}$$

$$\Rightarrow A = B = \frac{1}{4}, C = \frac{1}{2}$$

$$\Rightarrow (*) = \int \left(\frac{1/4}{1-u} + \frac{1/4}{1+u} + \frac{1/2}{(1+u)^2} \right) du =$$

(22)

$$\begin{aligned}
 &= \frac{1}{4} \ln |1-u| \cdot (-1) + \frac{1}{4} \ln |1+u| - \frac{1}{2} \frac{1}{1+u} + C = \\
 &= \frac{1}{4} \ln \left| \frac{1+u}{1-u} \right| - \frac{1}{2(1+u)} + C = \\
 &= \frac{1}{4} \ln \left| \frac{1+\sin\theta}{1-\sin\theta} \right| - \frac{1}{2(1+\sin\theta)} + C
 \end{aligned}$$

6.3:32 Beräkna $\int \frac{x\sqrt{2-x^2}}{\sqrt{x^2+1}} dx$.

Lösning: Vi gör först en ordinarie substitution $t = \sqrt{x^2+1}$.
Sedan gör vi en omvänt substitution.

$$\begin{aligned}
 \int \frac{x\sqrt{2-x^2}}{\sqrt{x^2+1}} dx &= \left[\begin{array}{l} t = \sqrt{x^2+1} \Rightarrow x^2 = t^2 - 1 \\ dt = \frac{x}{\sqrt{x^2+1}} dx \end{array} \right] = \\
 &= \int \sqrt{2-(t^2-1)} dt = \int \sqrt{3-t^2} dt = \\
 &= \left[\begin{array}{l} t = \sqrt{3} \sin u \\ dt = \sqrt{3} \cos u du \end{array} \right] = \int \sqrt{3-3\sin^2 u} \sqrt{3} \cos u du = \\
 &= 3 \int \sqrt{1-\sin^2 u} \cos u du = 3 \int \sqrt{\cos^2 u} \cos u du \\
 &= 3 \int \cos^2 u du = 3 \int \frac{1+\cos 2u}{2} du = \\
 &= \frac{3}{2} (u + \frac{1}{2} \sin 2u) + C = \frac{3}{2}(u + \sin u \cos u) + C = \\
 &= \frac{3}{2}(u + \sin u \sqrt{1-\sin^2 u}) + C = [\sin u = \frac{t}{\sqrt{3}}] = \\
 &= \frac{3}{2} \left(\arcsin \frac{t}{\sqrt{3}} + \frac{t}{\sqrt{3}} \sqrt{1-(\frac{t}{\sqrt{3}})^2} \right) + C = \\
 &= \frac{3}{2} \left(\arcsin \frac{t}{\sqrt{3}} + \frac{t}{3} \sqrt{3-t^2} \right) + C = [t = \sqrt{x^2+1}] = \\
 &= \frac{3}{2} \left(\arcsin \sqrt{\frac{x^2+1}{3}} + \frac{1}{3} \sqrt{x^2+1} \sqrt{2-x^2} \right) + C = \\
 &= \frac{3}{2} \arcsin \sqrt{\frac{x^2+1}{3}} + \frac{1}{2} \sqrt{(x^2+1)(2-x^2)} + C
 \end{aligned}$$

(Detta borde eg. testas p.g.a. alla lässtäder att. födeken.)